

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**ДЖ. Е. СТАЙНБЕК – ЗНАКОВА ПОСТАТЬ
СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТ.
(науково-популярне видання)**

УЖГОРОД – 2004

ББК Ш 5 (7США)
УДК 82 (73) "19"
С 79

Друкується за рішенням редакційно-видавничої
ради Ужгородського національного
університету /протокол №1 від 22 травня 2002 р /

Цю колективну книжечку складають матеріали, присвячені столітньому ювілею Джона Ернеста Стайнбека. Тут зацікавлений читач може почерпнути певну інформацію про феномен цього американського прозаїка, публіциста, його твори, його творчі зв'язки з Україною, а також місце Великого Амернканця як у рідній йому літературі, так і в світовому літературному процесі.

Для викладачів світової літератури ВНЗ України, вчителів світової літератури загальноосвітньої школи, студентів гуманітарних факультетів, де вивчається курс "Світова література ХХ ст.", тих десяти-, дванадятикласників профільної школи, в якій передбачається навчання за суснільно-гуманітарним напрямом, для ліцеїстів і гімназистів.

Редакційна колегія: канд. філол. наук, доц. С.С.Бобинєць / відповідальний редактор/, канд. філол. наук, доц. Б.П.Бендзар, ст. викл. О.О.Драган, ст. викл. Т.Я.Славич, бакалавр С.М.Соломон.

Рецензенти: доктор філол. наук, проф. М.М.Положин
доктор педагогічних наук, проф. І.В.Козубовська

ISBN № 996-7400-23-2

Комп'ютерна верстка: Т.В.Циганин

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ У ТВОРЧОСТІ Дж. Е.СТАЙНБЕКА ТА Дж.Г.АПДАЙКА

Серед митців великої художньої прози 50 – 60-х років США є творці, які осмислювали складні духовні принципи людського буття, і які назавжди залишаються молодими в уяві читача. Такими є Джон Гоєр Апдайк /John Hoyer Updike, 1932 р. н./ і Джон Ернест Стайнбек /John Ernest Steinbeck, 1902 – 1968/, позаду яких стоїть значний і плідний творчий шлях. Спільним для романів цих двох авторів є дослідження комплексу проблем, пов'язаних із родинними стосунками, внутрішнім спустошенням людей.

Романи Дж. Г. Апдайка не є філософськими. Романіст змальовує цілком достовірно те, що означає в сьогоденній Америці жити, спотикатися, тремтіти, задихатись, напружуватись, шукати виходу із становища. Письменник досліджує у романах “Біжи, Кролику” /1960/, “Ферма” /1965/, “Повернення кролика” /1971/, “Місяць відпустки” /1975/, “Давай поберемося” /1976/, “Відьми зі східного узбережжя” /1984/ та ін. те, як почуває себе і яке обличчя має середній американець у повсякденному житті після Другої світової війни. Автор зберігає у своїх творах сформовані в 50-х роках певні властивості “тихого покоління” /silent generation/, або як він називає “світогляд холодної війни”. Письменник зосереджує свою увагу на банальності, пише про хвилювання у щоденному житті. В його творчості відчувається вплив філософії екзистенціалізму /Сартр, Камю/ і сучасної теології.

Перший роман Дж. Г. Апдайка “Ярмарок будинку збіднілих” /The Rooghouse Fair, 1959/ дивує тим, наскільки 26-річний автор глибоко обізнаний з життям і розуміє не тільки молодь свого віку, а й покоління своїх бабусь і дідусів. Це, гадаємо, одна з найчудовіших розповідей у світовій літературі про життя людей похилого віку, які потребують у своєму оточенні лише людяності, чого важко дістати в цьому матеріальному меркантильному суспільстві. Герої твору носять в собі і з собою той світ, що вже майже не існує. Але для старих у цьому будинку їхній власний світогляд є більшою реальністю ніж сучасний світ. І непорозуміння, і конфлікти, які виникають між ними та представниками сьогодення /робітниками будинку, які можуть полегшити життя старих лише фізично/, здатний вирішити лише час, тобто смерть.

Доля людей похилого віку з цього будинку є близькою до так званих “незавершених дітей природи” у збірці оповідань Дж. Е. Стайнбека “Небесні пасовища” /Pasture of Heaven, 1932/. Мешканці самотньої долини, недоумкуваті люди, є духовно чистими та незіпсованими матеріальною цивілізацією, як і старі в “Ярмарку будинку збіднілих”. Мешканці долини в Стайнбековій книжці не змогли прийняти самих себе, вони не змогли бачити себе як частину всього людства, аналогічно старим, світогляд яких не може співіснувати з реаліями сьогодення. В творах двох авторів витончено сплестені ліричні задоволення, відчуття радості та крах надій, гіркота та смуток.

З такою ж глибиною переживань пише Дж. Г. Апдайк про життя і трагедію молоді свого віку в романі “Біжи, Кролику” /Rabbit, Run, 1960/. Що взагалі породжує таку чуйність і внутрішнє розуміння долі людини в творах цього автора? Це вочевидь, насамперед враження від пережитого в молодості, а в першу чергу - неповторна чутливість у відносинах між батьками та їхніми нащадками. Романіст змальовує у своїх шедеврах /“Ферма”, “Кентавр”, “Відьми зі східного узбережжя”/ знову і знову тих двох осіб, доля яких примусово сформує і його життєвий шлях. Це доля його матері та батька, оскільки в пам'яті людини залишається назавжди батьківський дім і потяг до батьків. І якщо то є правдою, що кожен письменник до кінця свого життя пише про свої молоді роки, то якнайближче до цього джерела стоїть і черпає з нього Апдайк. Батьківське покликання і дитяче “я” письменника читач відкриває в багатьох властивостях характеру його героїв.

Дж. Е. Стайнбек здавалось стоїть на відстані від сучасних натуралістів і від нового чутливого роману. Проте сучасні йому течії і напрями /імпресіонізм, модернізм/ мали

вплив на його творчий шлях. Один з найбільш вражаючих фактів у творчості Дж. Е. Стайнбека – це його багатогранність, нові теми і стилі, наявні в романах “Небесні пасовища” /1932/, “Про мишей і людей” /1937/, “Руденький поні” /1937/, “Автобус заблуdivся” /1947/, “На схід від раю” /1952/, “Зима тривоги нашої” /1961/, незважаючи на те, що автор довго зберігав у своїй творчості головне – інтереси до життя бродяг і землеробів рідної йому Каліфорнії.

Зовсім інший напрямок проявляється в романі Дж. Е. Стайнбека “Невідомому богові” /*To a God Unknown*, 1933/. Тут відчувається поєднання пантеїзму та містицизму. Автор якнайкраще зумів висловити ставлення людини до землі. Роман зосереджений навколо скелі, вкритої мохом у Каліфорнії. Ця скеля була святим місцем для індіанців у стародавні часи. Сім'я Вейн страждає від довгої засухи, їхня остання надія – це мале джерельце, витікає із скелі. Джозеф Вейн /*Joseph Wayne* / жертвує собою, спускаючи кров із своєї вени на скелю, в знак того, щоб прийшов довігоочікуваний дощ.

Вершиною мистецтва Дж. Е. Стайнбека є роман “Грона гніву” /*The Grapes of Wrath*, 1939/, де характери персвершують саме життя. Автор не тільки описує пригоди окремої сім'ї, але й водночас розкриває трагедію всієї нації через зображення однієї родини. Джовди /*Joads* /, сім'я фермерів повинна залишити Оклагому внаслідок пилової бурі. Страшні вітри зруйнували їхні землі. Люди йдуть на захід Каліфорнії і працюють на фруктових плантаціях. Там вони зустрічаються з ненависними землевласниками. Ця соціальна несправедливість дратує трудовий люд. Але саме в описі його героїзму полягає літературна цінність твору. Робітники навчилися працювати разом, у групі, допомагати один одному. Стайнбек своїм романом шукає в природі людства ті складові риси характеру, які є загальними для всіх людей. Він знаходить їх, як і Апдайк, у нації, в сім'ї.

Апдайку, як і Стайнбеку, властиве те, що місцем для дії їхніх героїв неодноразово служить рідна земля. З цим читач зустрічається і в “Кентавр” /*The Centaur*, 1963/. Тема роману не переступила межі світогляду автора /ферма, хворий і безмежно доброзичливий батько та мати, відкритий і обдарований підліток, усе це знайоме з розповіді Апдайка/. Однак ця досконала розповідь дає щось докорінно нове. Цей психологічний роман – найкращий в доробку Апдайка, цього “справжнього віртуоза психологізму” /*Тамара Денисова*/.

До вершин грецької міфології піднімають “Кентавр” те, що тут усе побачене молодими очима письменника і зображене через його дитячі іскронання. В центрі уваги перебуває духовно-психологічна родинна аура, світ, у якому пережиті “вчора” і “сьогодні”, реальність і фантазія: вчитель природознавства Джордж Колдвелл стає мудрим і сильним кентавром Хіроном і цокає копитами, а директор школи Зіммерман перетворюється на Зевса-громовержця. На сторінках твору міфи стикаються з реальною дійсністю, в якій живе трагічна істота, ймення якої – Людина. Образ напівлюдини-напівкня протиставляється світові бруду та споживацтва. В такий спосіб порушується головне питання – про сенс людського життя взагалі, і кожної людини зокрема.

Таким чином, обидва митці слова утверджують ідеї гуманізму. Світ і людина не тонуть в хаосі, їхня опора – це доброта, щирість, милосердя, прояв совісті та сповіді, які роблять людину героєм, і саме вони зв'язують і цементують епохи і часи.

З М І С Т

Бобиниць С.С.	Дж.Е.Стайнбек – один із світочів американського письменства.....	3
Драган О.О.	Джон Стайнбек у пошуках Америки.....	5
Ващук С.П.	Мовна та композиційна своєрідність роману Джона Стайнбека “Грона гніву”.....	9
Антонян А.М.	Художні образи роману Дж. Е. Стайнбека “Грона гніву”.....	12
Соломон С.М.	Мораль і гроші у романі Дж.Е. Стайнбека “Зима тривоги нашої”.....	14
Венгер Е.О.	Морально-психологічна проблематика роману Джона Ернеста Стайнбека “Зима тривоги нашої”.....	16
Славич Т.Я.	Романи Дж. Е. Стайнбека і В.Г.Фокнера: стиль як сплав міфу й актуальної художньої реальності.....	19
Барань А.Б.	Концепція людини у творчості Дж. Е Стайнбека та Дж. Г. Андайка.....	24
Ващук Т.М.	Проблема детермінізму та свободи вибору в романах Федора Достоевського “Злочин і кара” та Джона Стайнбека “Зима тривоги нашої”.....	26
Бендзар Б.П.	Поїздки Дж. Е. Стайнбека до Києва: контакти, спостереження, акценти.....	28

**Дж. Е. Стайнбек – знакова
постать світової літератури XX ст.
(науково-популярне видання)**

**Підписано до друку
Формат 60x84/16 Папір офсетний
Гарнітура Таймс Друк нормальний
Умовн.-вид. арк.
Замовлення № Тираж**

**Видавництво Ужгородського національного університету
м. Ужгород, вул. Капітульна, 18**